

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 28 februari 1908, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Uti en inom Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 3, har herr *A. von Möller* anfört följande:

»Vid förra riksdagen väckte jag motion, 'att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändringar, som kunna finnas erforderliga, i kungl. förordningen 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd samt därmed sammanhängande lagrum och författningar, för uppnående af de önskemål, som af mig i motiveringen blifvit antydda.'

På lagutskottets tillstyrkan afslog Riksdagen motionen. Beträffande den del af motionen, som afsåg kyrkorådets sammansättning, åligganden och befogenhet i vissa afseenden, ansåg utskottet, att, 'då dessa bestämmelser grunda sig på eller stå i samband med stadganden i den allmänna civillagen och kyrkolagen, hvilka stadganden alltså för vinnande af det i motionen angifna syftemål skulle erfordra förändringar, men så nyligen som år 1905 inom Riksdagen väckt förslag i fråga om revision af sistnämnda lag icke vunnit Riksdagens godkännande, anser utskottet, hvad

motionären i berörda hänseende anfört icke böra föranleda bifall till motionen'. Riksdagen 1905 afslog visserligen en revision af kyrkolagen i dess helhet, emedan Riksdag och kyrkomöte antagligen icke skulle kunna enas om eventuellt föreslagna mera vidtomfattande ändringar, men detta torde väl ej få hindra försök till *partiella* reformers införande.

Under hänvisning till den motivering, jag anförde föregående år, anser jag mig ånyo för Riksdagens pröfning böra framlägga en ny motion i mera begränsad form om vissa ändringar i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Man torde kunna vara enig därom, att en lagtext bör vara så kort och exakt som möjligt, samt att den i möjligaste mån bör affattas så, att dess uttryck eller tolkning ej så att säga inbjuda till godtycke och ojämnhet vid tillämpningen, allra helst då den skall handhafvas af personer, som i allmänhet äro i saknad af tillräcklig juridisk bildning.

§ 23 innehåller, att 'ledamöter i kyrkorådet äro församlingens kyrkovärdar samt så många i kyrkostämma valde *för gudsfruktan och nit kände män*, som församlingen finner lämpligt utse'.

1843 års förordning innehöll i stället orden *välfrejdade män*, och uti § 24 af 1862 års kungl. förordning bestämmes ju, att 'ledamot i kyrkoråd eller skolråd *kan ej vara*' — — hvilket väl borde kunna anses tillräckligt. Det är faktiskt omöjligt för kyrkostämman att vid val af kyrkorådsledamöter med betryggande resultat afgöra, om den föreslagne är *känd för gudsfruktan och nit eller icke*.

En persons gudsfruktan är väl en dess inre egenskap och tillhörighet samt af så grannliga natur, att den icke bör få tillåtas utgöra ett diskussionsämne i en offentlig församling. Den gudsfruktan, som ligger på ytan och mest faller i ögonen, är väl oftast hyckleri, och en persons flitiga kyrkobesök äro förvisso ett otillförlitligt kriterium på hans hjärtas gemenskap med Gud.

Enligt en tidningsuppgift 'valdes i en församling i Skara stift i december 1906 en frireligiös man till medlem af kyrko- och skolråd, hvilket val blef öfverklagadt och af domkapitlet upphäfdt på den grund, att den valde ej låtit i svenska kyrkan döpa sina barn. Domkapitlet ansåg nämligen, att detta ej var förenligt med det 'nit' om kyrkan, som bör finnas hos kyrkorådsledamot. Vid anförda besvär häröfver har nu Kungl. Maj:t undanröjt domkapitlets beslut och fastställt valet'.

Beträffande skolråd finnes endast föreskrifvet, att därtill skola väljas för *nit om skolväsendet* kända män eller kvinnor, och dock åligger det ju

skolrådet att öfva tillsyn äfven öfver *religionsundervisningen*. Då emellertid på landsbygden kyrko- och skolråd oftast bestå af samma personer, ligger det nära till hands, att kandidatens ortodoxa kvalifikationer komme att beaktas såsom de viktigaste och hans lämplighet, hans insikter i undervisningsfrågor tillmätas mindre betydelse, ehuru det torde vara uppenbart, att tillsynen om skolväsendet är af bra mycket större vikt för kommunen och dess skolungdom än kyrkopolisens renlärighet. Man torde väl ej kunna godkänna det skäl, hvilket af en ledamot vid debatten i Första Kammaren 20 mars 1907 anfördes, 'om icke dessa ord, gudsfruktan och nit, stode i kyrkostämmoförordningen, så vore det väl icke så stor skada därmed, men *när de en gång stå där*, så kan jag icke finna något skäl, hvarför man skulle utesluta dem'.

Då orden för 'gudsfruktan och nit' ej kunna innebära några verkliga garantier, men väl leda till olämpliga och motbjudande tvister, böra de saklöst kunna utgå.

§ 22 innehåller, hvad 'kyrkorådet tillkommer'. Att dessa åligganden äro i vissa fall svåra att klart specificera, i andra åter otidsenliga och olämpliga, torde väl ej kunna bestridas.

Det bör vara ganska vanskligt för ett kyrkoråd att klargöra paragrafens räckvidd beträffande vakandet öfver 'gällande författningars' efterlemnad, 'i afseende på hvad till religionens och sedernas vård hör'. Brytes härvidlag mot strafflagens bestämmelser, tillkommer det ju allmänna åklagaren att ingripa. Visserligen lär nog ett kyrkoråd med anspråk på vanligt förnuft ej i våra dagar understå sig att kalla och varna någon i fråga om försummandet af gudstjänsten, uteblifvande från läsförhör eller olydnad mot föräldrar, men bibehållandet af dessa antikverade bestämmelser kunna dock vålla förvirring och obehag, som framgår af kungl. resolutionen 1898. 'Kyrkorådet i Q. hade inkallat två makar att varnas för uteblifvande från husförhör. Kungl. Maj:t resolverade, att kyrkorådet ej bort kalla dem till inställelse, hvadan begärd handräckning för deras inställande afslogs'.

Får paragrafen i oförändradt skick kvarstå, kan detta lätt lämna enfalden och fanatismen vapen i händerna mot personer af en liberalare uppfattning i kyrkliga och religiösa frågor.

Att uppdraga koncisa gränser mellan vårdslösad eller icke vårdslösad barnauppföstran torde icke vara lätt, men kan leda till allvarliga miss- och öfvergrepp. Beträffande försummelse af skolgång tillhör det ju skolrådet att ingripa.

Men än vanskligare torde det vara för kyrkoråd att vaka öfver att 'spridande af vilseförande läror förekommes och kyrklig tvedräkt och söndring förhindras.'

Grundlagens och kyrkolagens uppfattning om hvad som menas med den *rena evangeliska läran* har ännu ej bragts i full öfverenstämmelse, och det torde väl ej af ett kyrkoråd kunna begäras betyget godkänd om försvarlig kunskap rörande innehållet i Uppsala mötes beslut, Augsburgiska bekännelsen eller Concordieboken — det skulle kanske ofta nog ej ens för orföranden själf vara lätt att klara sig i en dylik examen. — Så länge våra teologier och kyrkans präster ha så stridiga uppfattningar rörande kyrkans fundamentaldogmer, om treenigheten, om Jesus bör betraktas såsom en person i gudomen eller som blott människa, om den blodiga försoningen genom Jesu offerdöd, om arfsynden, rättfärdiggörelsen, den eviga fördömselsen, om dopet och nattvarden, underverken, verbalinspirationen m. m., torde det väl ej med fog kunna begäras af ett kyrkoråds ledamöter, allra helst på landsbygden, oftast med endast folkskolebildning, att afgöra, om en lära bör betraktas som *vilseförande eller ej*.

Bibehållandet af dessa bestämmelser i paragrafen torde sålunda vara minst sagdt olämpligt, praktiskt utförbart och alltför lätt ledande till trakasserier, öfvergrepp på privatlivets och religionsfrihetens område och odiösa kätterimål, hvilka minst af allt kunna gagna kyrkan, hvilken, såsom förkunnande kärlekens och fridens evangelium, väl borde söka på annat och bättre sätt än genom polismakt och böter häfda sitt anseende och ställning.

Då kyrkovaktmästaren väl torde vara tillräcklig för att upprätthålla ordning och skick i kyrkan, så länge gudstjänst där pågår, kan det väl vara ganska öfverflödigt att bekläda församlingens kyrkoherde och öfriga ledamöter i kyrkorådet med fiskals eller polismäns befattningar.

De i naivt välmenande syfte föreskrifna patriarkaliska varningarna i den 46 år gamla förordningen hafva i våra dagar en alltför stark bismak af medeltidens kyrkliga supremati för att längre böra fördragas. Denna prästerliga inkvisitionsanordning är till sin sammansättning föga skickad att beklädas med en så vidsträckt befogenhet som den att kalla inför sig, bötfälla och med ordningsmaktens bistånd tvinga fria medborgare till inställelse, för att emottaga varningar och tillrättavisningar i fråga om handlingar inom privatlivets områden eller för deras religiösa åsikter och uttalanden, inför en nämnd bestående af en prästman och

några bisittare, valda på grund af deras 'kända gudsfruktan och nit', hvilka äro föga tillfredsställande garantier för omdöme och hänsynsfullhet.

Dessa paragrafer strida så uppenbart mot religions- och den personliga frihetens grundsats och gagna ingalunda att stärka kyrkans ställning, att deras bibehållande icke af några slags kyrkopolitiska orsaker kan försvaras.

Kan kyrkan icke genom kärlek och sanningens makt hålla sig uppe, lär hon icke vinna något genom envist fasthållande vid en föråldrad kyrkotukt, böter och andra yttre maktmedel.

I ett fall *måste* dock kyrkorådets rätt kvarstå att kalla och i nödfall med tvångsmedel inställa, nämligen i fråga om varnings tilldelande åt oeniga äkta makar. Här är det ej kyrkorådet, som själf tar initiativ, det fullgör blott en motbjudande rättsplikt, som kyrko- och civillagen ålagt detsamma.

För att ej utsätta motionen för samma invändning, som vid förra riksdagen framställdes, nämligen att den var för vidtomfattaande, har jag, som synes, inskränkt mig att föreslå ändringar i vissa paragrafer af kungl. förordningen den 21 mars 1862, och äger ju lagutskottet rätt att, om det så anser behöfligt, omredigera den föreslagna ordalydelsen.

På grund af det anförda föreslår jag vördsamt, att Riksdagen måtte besluta, att i kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 §§ 22, 23, 28 och 29 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 22. Kyrkorådet tillkommer: att i afseende på — — — — författningar; att upptaga frågor om oordning och oskick vid gudstjänsten, vid oenighet i äktenskap samt att vårda kyrkans angelägenheter. Skolrådet tillhör — — — — af kyrkostämman infordras.

§ 23. Kyrkoherden, — — — stämman tillstädes. Ledamöter i kyrkorådet äro församlingens kyrkovärdar samt så många i kyrkostämman valde män, som församlingen finner lämpligt utse. Till ledamöter i skolrådet — — — — suppleanter för ledamöterna i skolrådet.

§ 28. Kyrkorådet må i frågor, som omförmälas i § 22, ej annorledes än — — — — författningar öfverensstämma.

§ 29. Kallar kyrkorådet någon, som inom församlingen bor, till inställelse för att erhålla sådan varning, som i giftermålsbalken 14 kap. 1 § sägs, är han pliktig kallelsen hörsamma — — — — lita Kungl. Maj:ts befallningshafvande till.»

Utskottets
yttrande.

Såsom motionären erinrat, föranledde en af honom under nästlidet års Riksdag väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till erforderliga ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m. icke någon Riksdagens åtgärd. Lagutskottet afstyrkte motionen under hänvisning i den del, hvarom nu är fråga, på sambandet mellan de af motionären åsyftade bestämmelserna och vissa stadganden i allmänna civillagen och kyrkolagen samt på det förhållande, att så nyligen som år 1905 väckt motion om revision af sistnämnda lag icke vunnit Riksdagens godkännande.

I den nu förevarande motionen har motionären begränsat sig till att påyrka ändringar af vissa uppgifna stadganden i förenämnda förordning; och har motionären framhållit, att, äfven om en fullständig revision af kyrkolagen af Riksdagen ansetts icke böra äga rum, detta ej finge utgöra hinder för försök till partiella reformers genomförande.

Frånsedt det antydda sambandet mellan de af motionären åsyftade bestämmelserna och annan lag, kan emellertid utskottet för sin del icke finna, att nämnda bestämmelser äro i verkligt behof af ändring, på sätt motionären förutsatt. Såsom motionären framhållit, har också i fall, där dessa bestämmelser i praktiken verkligen tolkats på ett med vår tids uppfattning mindre öfverensstämmande sätt, ändring skett efter i laga ordning för d klagan.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, och då utskottet antager, att, där stadgandena i fråga skulle i ett eller annat fall gifva anledning till misstolkningar, dessa fortfarande komma att efter pröfning af vederbörlig myndighet behörigen rättas, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herrar *Widén*, *Lindhagen* och *Pettersson* från Södertälje hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
